

Een verhaal over
compassie en menselijkheid,
en over wat er nodig is
om te overleven

DE
VAL
SARAH
MOSS

‘Moss schrijft vol mededogen over
de menselijke kwetsbaarheid,
en ondertussen komt ze met haar
eigen werk zo dicht bij perfectie
als een romanschrijver maar kan.’

– *The Times*

‘Sarah Moss is een van onze
allerbeste hedendaagse auteurs.’

– *The Independent*

‘Een beklemmende pageturner [...] Ik heb *De val* in één keer uitgelezen.’

– Emma Donoghue

‘Dit intense meesterwerkje is een
van de beste boeken van het jaar.’

– Rachel Joyce

‘Een aangrijpende, bedachtzame
en onthullende roman.’

– Paula Hawkins

SARAH MOSS

De val

Uit het Engels vertaald door Ine Willems

uitgeverij
ORLANDO

De vertaalster ontving voor deze vertaling een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Citaat pag. 17 uit *Dode lente, dode lente*, Rachel
Carson, vertaling Adelaide H. van Loon (Becht,
Amsterdam 1971)

Citaat pag. 67 uit *King Lear*, Shakespeare, vertaling
Willy Courtaux (De Bezige Bij, Amsterdam 2014)

© 2021 Sarah Moss

Oorspronkelijke titel *The Fell*

Oorspronkelijke uitgever Picador, een onderdeel van
PanMacmillan, Londen

© 2022 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Ine Willems

Omslagontwerp Joyce Zethof

Omslagbeeld Jolly-oly (Olga Khaith)/Depositphotos.com

© Foto auteur Sophie Davidson

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 832338 6 4

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

ZENUWUITEINDEN

Volgens mij is ie zover, zegt Ellie. Haar bleke zijdeachtige haar valt langs haar gezicht als ze in de oven tuurt. Pak de borden maar, pap. Je hebt de ovenwanten nodig, hoort Rob zichzelf zeggen, en ze zucht, zoals hij had geweten dat ze zou doen. Nee echt? Ik dacht anders dat het wel lollig zou zijn om zesdegraadsbrandwonden op te lopen en de komende vier uur krijsend van de pijn bij de spoedeisende hulp in de wachtkamer te zitten. Vierdegraads, zegt hij, daarna komt er niks meer.

Vierdegraadsbrandwonden gaan door huid en onderliggend weefsel naar spier en bot, en zijn doorgaans pijnloos omdat de zenuwuiteinden verwoest zijn. Je krijgt ze niet van een ovenplaat vastpakken. Dat zegt hij niet hardop. En ook onder de huidige omstandigheden laten ze een kind met vierdegraads- of zelfs maar derdegraadsbrandwonden niet wachten, maar hoe erg de verwondingen ook zijn, hij zou zelf met haar naar het ziekenhuis rijden want de responstijden van de hulpdiensten zijn belabberd. Dat zegt hij ook niet hardop. De ovenwanten moeten

nodig in de was. Neem jij mijn champignons en mag ik dan jouw olijven, zegt Ellie, terwijl ze de pizza bedreven van plaat op bord laat glijden en de ovenwanten gebruikt om de plaat in de gootsteen te zetten, waar die even sist. Hij houdt van olijven. Tuurlijk lieverd, zegt hij. Het is zijn weekend om haar alles te geven wat ze wil, behalve dat ze hun ruil nog niet hebben gemaakt en hij zijn eerste hap nog niet heeft genomen, of zijn telefoon gaat, en voordat hij gekeken heeft weet hij al – omdat het altijd gebeurt wanneer je het niet wilt naast de keren dat je het wel wilt – waar het over gaat, en hij weet dat hij nee kan zeggen, je kunt altijd nee zeggen, en hij weet dat hij dat niet zal doen, want dat doe je niet, niet tenzij je te veel hebt gedronken om te rijden, wat hij niet heeft gedaan omdat hij dat nooit doet, niet meer. Ze kijkt naar hem, dan naar de telefoon die op het aanrecht ligt te trillen en over het randje dreigt te gaan, en hij loopt van haar weg terwijl hij opneemt.

DE VEERTIEN DAGEN

Matt staat op de hoek met zijn rug tegen de muur, veiligheidspal eraf, vinger om de trekker. Hij haalt de avond niet maar als hij eraan gaat, neemt hij Jake toch mee. De oetlul. De lucht om hem heen wordt weggezogen, een verandering in druk die tegelijk geluid is, en de brug aan het einde van de straat implodeert gracieus, alsof er in de rivier eronder een zwart gat valt dat de brug opslokt. Stof wolkt in de vallende schemer. Het is nooit echt licht hier. Je kunt nooit ver genoeg kijken. Er zijn geen schaduwen die je waarschuwen voor wat er aankomt. Daar, daar heb je hem: Matt richt, ziet de crosshairs op de borst van zijn vriend en schiet zijn magazijn leeg op Jake terwijl zijn eigen leven wegvloeit.

Hij leunt achterover, rolt zijn schouderpijlen los. Het licht is veranderd. Hij moet nodig. Hij heeft honger. Hij pakt zijn telefoon en stuurt een berichtje naar Jake. LATER, OKÉ? MOET FF WEG. Hij wil zijn telefoon meenemen maar laat hem bij nader inzien op zijn bureau. Hij hoeft hem niet bij zich in dezelfde kamer te hebben, niet de hele tijd. Hij is niet

verslaafd. Er is iets raars met zijn nek als hij opstaat. Een pijnscheutje, hij rekt zich uit tot het knakt.

Wanneer hij beneden komt krijgt hij door dat hij alleen in huis is. De kat zit op de trap, geduldig, zoals ze dat doet als er niks gebeurt. Hij heeft altijd gedacht dat dat op school van pas zou komen, jezelf zo kunnen afschakelen, zo diep in gedachten zijn dat het totale gebrek aan actie in je directe omgeving óf niet eens doordringt óf zo onbenullig wordt dat je er geen last van hebt, niet dat onbenul school draaglijker lijkt te maken. Toen hij 's morgens de deur nog uitging had hij met regelmaat willen ruilen met de kat, de dag vullen met soezen, eten, op een drafje weghollen om in de tuin andere katten te bedreigen, laat de kat lekker het aula-uur en wiskunde uitzitten, kijken hoelang het duurt voordat iemand het in de gaten heeft. Er hangt een stilte in huis zoals hij in geen weken heeft meegemaakt, dat gevoel van ruimte dat vroeger normaal was na school of als mam 's avonds weg was, het huis voor zichzelf om zijn muziek te draaien, eieren of tosti's te bakken of soms een doos hamburgers uit het vriesvak van de buurtwinkel zonder dat ze hem op de huid zit dat hij de ramen open moet doen en moet afwassen nog voordat hij een hap heeft genomen, en dat ze niet snapt dat hij er zomaar aan voorbij kan, aan de koeien en aan de werknemers van het slachthuis die allemaal PTSS krijgen want dat zou je wel krijgen, niet dan, als je de hele dag dieren afmaakte, om het er maar niet

over te hebben dat als mensen geen vlees zouden eten we niet eens in deze shit zouden zitten en kan hij dan niet op zijn minst de afzuigkap aanzetten. Even vlamt de hoop op dat hij misschien een tosti kan maken en muziek kan opzetten, niet dat hij dat niet kan als ze er is maar hij kan het beter, fijner, als ze er niet is, al kan ze niet weg zijn natuurlijk, niet eens voor een wandeling, de komende zes hele dagen, zeven uur en twintig minuten niet. Ongeveer. Die veertien dagen, had hij haar aan de telefoon horen vragen, wanneer zijn die om, is dat tot twaalf uur 's middags of twaalf uur 's nachts of is dat vanaf het laatste moment dat ik mijn collega heb gesproken, wat afgelopen donderdag tegen vijven zal zijn geweest? Ze zal in de tuin zijn, moet het voor elkaar hebben gekregen om daarheen te gaan en echt iets aan te pakken in plaats van een beetje in en uit te lopen zoals de laatste dagen sinds ze is begonnen met wat zij opruimen noemt al lijkt het meer op overhoop halen en dan vijf minuten later stoppen om de planten water te geven of een was in te zetten maar zonder iets af te maken, en dan kan ze de gieter weer niet vinden omdat ze die op de vensterbank heeft laten staan, en de was heeft ze twee dagen geleden in de machine gedaan maar die nooit aangezet dus nu zijn er geen handdoeken meer en kan ze niet in bad, wat ze voorheen deed om te ontspannen als ze nog helemaal vol van een optreden thuiskwam of moe van een lange dienst in het café. Pak dan een ge-

bruikte, had hij gezegd, omdat hij nooit helemaal had begrepen hoe handdoeken die per definitie alleen zijn gebruikt om friskewassen huid af te drogen vies konden zijn. Je gaat niet in bad om je dan met een gebruikte handdoek af te drogen, had ze gezegd, maar laat maar, al dat warme water slurpt alleen maar geld. Hij had de wasmachine aangezet – het waspoeder is bijna op – en besloten dat hij voorlopig de was wel doet. Gisteren had hij haar voor het ontbijt bij de schuur zien touwtjespringen, en met een serieus springtouw, eentje dat hij zich vaag herinnert van jaren terug, met blauwgeverfde handgrepen in de vorm van een smiley, in pyjama en op gympen zonder sokken, met haardos en – van alles – aan het deinen, en ze bleef maar misspringen, verstrikt raken en struikelen tot ze het touw over het terras smeed en met haar vuisten haar eigen hoofd bewerkte. Toen het telefoontje kwam had hij geweten dat het met hem wel goed zou komen, twee weken uitslapen en gamen, niks aan de hand, niet alsof je om deze tijd van het jaar in dit weer nou zo per se de deur uit wilt al had je ergens heen gekund, en hij had geweten dat zij het er moeilijker mee zou hebben maar je verwacht niet – hij had het niet verwacht – je moeder finaal knetter te zien worden, haar uren achtereen van de tuinpoort voor dwars door het huis naar het einde van de tuin achter en weer terug te zien lopen met de kat op haar hielen, die aankomst en vertrek van mensen mateloos boeiend vindt en blijkbaar

zielsgelukkig is dat het proces op repeat staat. Probeer een online work-out, had hij gezegd, ik help de tafel in de kamer wel aan de kant schuiven. Of je kunt toch brood gaan bakken, of weer gaan breien? Ik weet het, zei ze steeds, ik weet het, dat zou ik moeten doen, ik word alleen... Ik geloof niet dat ik ooit van mijn leven een hele dag binnen heb gezeten. Vast wel ooit, zei hij, je bent toch weleens ziek geweest? En toen ik werd geboren dan? Maar geen van beiden kunnen ze zich herinneren dat ze ooit ziek is geweest, niet zo erg dat ze in bed moest blijven, en ze zegt dat ze om eerlijk te zijn het grootste deel van de bevalling onder een appelboom heeft doorgebracht, in de tuin bij de ouders van zijn vader, dat het had geholpen om de takken beet te houden. Ja, zei hij. Getver. En bedankt, mam. Dan ga je toch gewoon in de tuin aan de slag, je weet dat je de tuin in mag zolang je niet binnen twee meter van de burens komt en die komen om deze tijd van het jaar toch niet buiten. Ik weet het, zei ze, ik stel me aan, ik vind dit gewoon echt heel moeilijk, dat wist ik van tevoren. Niet zo moeilijk, dacht hij, als ziek worden, niet zo moeilijk als Deepaks vader drie weken op de IC vond, of de opa's en oma's van kinderen uit zijn klas die dit jaar zijn doodgegaan, of zijn wiskundeleraar die weer op school is maar de helft van de tijd amper de adem heeft om zijn zin af te maken, daarbij vergeleken is de tuin aanpakken in plaats van de Fell op te gaan best te doen, dus als hij nou eens gewoon

gaat gamen en zij gaat in de tuin aan de yoga en dan maar hopen dat ze geen van tweeën beginnen met koorts en verlies van geur en smaak. Hij haalt de mosterd uit de koelkast, maakt het potje open om te zien of hij hem nog kan ruiken, wat hij kan al zit er nauwelijks nog iets in. Hij maakt die tosti gewoon, en als ze binnenkomt en weer begint over afwassen en niet alles opeten zolang ze geen boodschappen kunnen doen dan maakt hij gewoon ook iets voor haar, een appeltosti, in vieren op een bord, appelplakjes dun gesneden, precies zoals ze lekker vindt, en houdt hij gewoon zijn mond. Er liggen kruimels op de grond, hij kan ze onder zijn sokken voelen kleven. Hij zal de vloer zelfs vegen zodra hij zijn eten op heeft. Hij doet boter op de laatste paar sneetjes brood, komt erachter dat er eigenlijk ook niet genoeg kaas is maar het moet maar, zet de pan op het fornuis om hem op te warmen en gaat zijn telefoon halen om onder het eten iets te kijken te hebben.

Hij zet muziek op, hoort die voor het eerst in dagen echt en niet via die goedkope snertoortjes, hoewel, nu hij eraan denkt, mam heeft haar muziek ook niet gedraaid. Hij zet het geluid hard, bedenkt dan dat Samira van hiernaast nachtdiensten draait en zet het weer zachter. De kat zit op het aanrecht te kijken terwijl hij meezingend zijn bord in de vaatwasser zet, de laatste melk recht uit het pak drinkt, dat omspoelt en in de recyclebakken doet, plastic dop in de ene, karton in de andere zoals mam het graag heeft.

Misschien, denkt hij, dat hij ook even de pan afwast zolang de muziek toch speelt, maar voor nu zet hij hem in de gootsteen, waar een klodder theeblaadjes de plug bedekt. Het is niet alsof mam zelf zo perfect is, ze moet toch weten dat die theeblaadjes niet door de afvoer gaan en feitelijk wil je dat ook niet, wat niet wil zeggen dat je die prut maar moet laten liggen voor een ander, wel dan? Hij tikt de gootsteen-zeef leeg in het gft-bakje, dat al tjokvol thee, uien-schillen en appelkroosjes zit want dat zit het altijd. Ook dat gaat hij nu niet regelen – als ze in de tuin is, laat hij haar daar graag met rust – maar wel vouwt hij de was, die hij gisteren had uitgehangen op het droogrek dat tegen de radiator staat al heeft mam de verwarming nog steeds niet aan. Eens zien of we het uithouden tot december, zegt ze, het is zo zacht buiten, vroeger kregen we de eerste vorst al in september, weet je nog? En hoewel hij er meestal op wijst dat de relatie tussen de naam van de maand en de binnentemperatuur van een kalkstenen rijtjeshuis halverwege een heuvel in het Peak District op zijn best grillig is, en hij er meestal níet op wijst dat hij best weet dat ze zich de verwarming niet kunnen veroorloven en dat ze hem niet met een zoet lijntje hoeft zien mee te krijgen, heeft ze tot nog toe min of meer gelijk gekregen. De dikkere kleren, zijn spijkerbroek en haar hoodie, zijn niet honderd procent droog maar droog genoeg, ze aanhebben zou alleen de eerste paar minuten erg zijn. Vier van de zeven

sokken zijn van haar, hoe kan hij nou nog steeds sokken kwijtraken als hij al een week de deur niet uit is geweest? Hij gooit zijn spullen over zijn schouder, drapeert de hare over zijn vrije arm, brengt alles onder escorte van de kat naar boven.

Hij ziet mams kamer niet graag zo netjes. Hij denkt aan haar koelkastmagneet A TIDY HOUSE IS THE SIGN OF AN EMPTY MIND. De hele week al maakt ze 's morgens haar bed op, wat vroeger nevernoot gebeure, met de patchworksprei die sinds oma's dood onder in de kast had liggen verschimmelen, en een van oma's schonkige tapijtkussens op haar hoofdkussens, na al die keren dat ze hem voor zo'n klusprogramma op tv had aangetroffen en had gevraagd waarom mensen kussens en spreien op hun bed legden, alleen maar om ze er zestien uur later weer vanaf te halen. Wat weet hij nou van kussens, hij vindt de architectuur leuk, zoals de architect verzint wat er niet is, maar niet zoals met tekenen of met films of zelfs met de meeste games, dat je licht kunt maken zonder schaduw of maar een beetje kunt aanklooien met de zwaartekracht, de berekeningen en de natuurkunde moeten wel werken en de architecten moeten materialen bedenken die doen wat zij willen of bedenken wat ze willen met de materialen die ze hebben, en het heeft iets wat hij geweldig vindt, de beperkingen en het slimme denkwerk en het dan echt van de grond te zien komen. Hij heeft het tegen niemand gezegd, zegt het mis-

schien ook tegen niemand, maar misschien dat hij gaat uitzoeken waar je voor architect kunt leren, al klinkt het als iets voor de universiteit en dat weet hij nog zo net niet, die schuld en al die jaren, en zoveel gaan er van zijn school niet heen en waarschijnlijk is hij toch niet goed genoeg– Het stapeltje was goed bij mams raam, dingen die niet schoon genoeg zijn voor in de kast en niet vuil genoeg voor in de was, omvat alleen de gestreepte wollen trui en de sjaal die Kiran voor haar heeft gebreid. Hij laat de schone kleren op haar bed vallen, werpt een blik op de tuin maar ziet haar niet, ze zal wel bezig zijn in de schuur, zaadjes planten of zoiets, een winterklusje in elk geval want in de lente zet je ze pas in de volle grond. Kom joh, zegt hij tegen de kat, maar die probeert op bed haar lig te vinden en negeert hem. De wind blaast door de takken van de es en dwars door het lekke raam op zijn huid. Huizen moeten ademen, zegt mam, wie wil er nou wonen in een luchtdicht blik?

Zijn eigen kamer is niet netjes. Kijk dan niet als het je niet aanstaat, zegt hij, ik heb de deur niet voor niks dicht. Je hebt de deur dicht, zegt ze, zodat ik geen commentaar heb op je games. Nou dat werkt dus voor geen meter, hè, zegt hij, en dan begint die ene waarin zij zegt dat je een psychopaat wordt van gamen en hij zegt dat jonge mannen altijd aan ritueel geweld hebben gedaan en had ze soms liever dat hij hersenschade opliep in een boksring of met spelen in het bos ging jagen, en zij zegt o absoluut spe-

ren in het bos, dan krijg je tenminste nog eens wat frisse lucht en beweging. Hij stopt zijn sokken in de la, plet de boel zodat die dicht kan, trekt de spijkerbroek die hij draagt uit en de schone aan om die op het lijf verder te laten drogen voordat er dat luchtje aan komt. Hij checkt zijn telefoon. Hij kan net zo goed terug naar de game maar hij heeft geen zin. Misschien dat hij serieus eens wat aan wiskunde gaat doen, een beetje vooruitwerken. Je moet doen alsof je gelooft dat de examens doorgaan, dat je een diploma en een baan krijgt, anders word je gek. Hij balanceert het keyboard op de case die zoemend aan zijn voeten staat, duwt de zool op zijn bureau opzij, vindt zijn schoolboek en dan ook zijn rekenmachine terug onder een deel van de zool. Het licht moet al aan. Niet dat het heel raar is voor mam om in het donker in de tuin te werken, ze maakt vaak nachtwandelingen. Vroeger toen hij klein was nam ze hem voordat hij naar bed ging mee naar het bos om dasen te kijken en de heuvel op voor de sterren, niet dat ze nu het bos in kan of de heuvel op. In het donker is alles anders, zegt ze, je hoort beter, je merkt dat het niet alleen draait om wat je kunt zien. Waarschijnlijk is ze daarbuiten gewoon naar het donker aan het kijken. Naar het donker aan het luisteren. En nog steeds bladeren aan het harken, of zoiets.